



HISOB SIYOSATI VA MOLİYAVIY HISOBOTNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI

*Ilmiy rahbar: **Olimova Nargizaxon***

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” kafedrası katta o‘qituvchisi

Sharobiddinov Muhammadyusuf

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston korxonalarida hisob siyosati va moliyaviy hisobot o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik tahlil qilinadi. Hisob siyosatining moliyaviy hisobotlarning sifati, shaffofligi va ishonchliligiga ta’siri, shuningdek, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) muvofiqligi masalalari ko‘rib chiqiladi. Hisob siyosatini shakllantirishda qonunchilik talablari, korxona faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari va ichki nazorat tizimlarining ahamiyati muhokama qilinadi. Shu bilan birga, moliyaviy hisobotning to‘g‘ri tuzilishi va foydalanuvchilar uchun foydaliligini ta’minlashda hisob siyosatining roli tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: hisob siyosati, moliyaviy hisobot, xalqaro moliyaviy hisobot standartlar, qonunchilik talablari, ichki nazorat tizimlari.

Kirish. O‘zbekiston korxonalarida hisob siyosati va moliyaviy hisobot o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik iqtisodiy faoliyatni muvaffaqiyatli yuritish uchun muhim ahamiyatga ega. Hisob siyosati - bu korxonaning moliyaviy operatsiyalarini ro‘yhatga olish va hisobot tayyorlash jarayonida qo‘llaniladigan asosiy tamoyillar, usullar va me‘yorlardir. U korxonaning moliyaviy holatini, daromad va xarajatlarni qanday qilib ko‘rsatishini belgilaydi. Hisob siyosati korxonaning moliyaviy hisobotlarini tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi [1]. Moliyaviy hisobotlar – bu korxonaning moliyaviy holati, natijalari va pul oqimlari haqida ma’lumot beruvchi



hujjatlardir. Ular, odatda, balans hisobi, foyda va zarar hisobi, pul oqimlari hisobi va boshqa qo'shimcha ma'lumotlardan iborat bo'ladi. Hisob siyosati bu hisobotlarning qanday tayyorlanishini, qanday prinsiplar asosida amalga oshirilishini belgilaydi.

O'zbekistonning moliya va iqtisodiyot sohasidagi qonunchiligi hisob siyosatini belgilovchi asosiy normativ-huquqiy hujjatlarni o'z ichiga oladi [2]. Ushbu hujjatlar asosida har bir korxona o'zining hisob siyosatini ishlab chiqadi. Bu esa, nafaqat moliyaviy hisobotlarning to'g'ri va aniq bo'lishini ta'minlaydi, balki korxonaning ichki nazorat tizimini ham mustahkamlashga yordam beradi.

Hisob siyosati korxonada qanday hisob usullaridan foydalanishni, aktivlar va passivlarni qanday baholashni, daromad va xarajatlarni qanday tasniflashni belgilaydi. Masalan, agar korxona inventarizatsiya qilish usulini tanlasa, bu usul moliyaviy hisobotlarda aks etadi. Boshqa tomondan, agar korxona amortizatsiya usulini tanlasa, bu ham moliyaviy hisobotlarda o'z aksini topadi.

Korxonalarda hisob siyosatini belgilashda e'tibor berilishi kerak bo'lgan yana bir muhim jihat – bu moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchliligidir. Hisob siyosati orqali korxonalar o'z faoliyatini ochiq va aniq ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun muhimdir. Ular korxonaning moliyaviy holatini to'g'ri baholashlari uchun zarur ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak [3]. Shuningdek, hisob siyosati va moliyaviy hisobot o'rtasidagi bog'liqlik korxonalar uchun strategik rejalashtirish jarayonida ham muhimdir. Moliyaviy hisobotlar asosida korxonalar o'z faoliyatini tahlil qilib, kelajakdagi rejalari va strategiyalarini ishlab chiqishlari mumkin. Hisob siyosati ushbu jarayonda asos bo'lib xizmat qiladi, chunki u qanday ma'lumotlar yig'ilishi va tahlil qilinishi kerakligini belgilaydi.

O'zbekiston korxonalarida hisob siyosati va moliyaviy hisobot o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yanada kuchaytirish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ham muhimdir. Elektron hisob-kitob tizimlari va dasturlar yordamida hisob siyosatini amalga oshirish jarayoni soddalashtiriladi va avtomatlashtiriladi. Bu esa moliyaviy hisobotlarning aniqligini oshiradi va vaqtni tejaydi.



Hisob siyosati korxonaning moliyaviy hisobotlarini tayyorlash jarayonida muhim rol o'ynaydi va uning sifati, shaffofligi va ishonchliligiga bevosita ta'sir qiladi. Hisob siyosati – bu korxonaning moliyaviy operatsiyalarini ro'yhatga olish va hisobot tayyorlashda qo'llaniladigan tamoyillar, usullar va me'yorlardir [4]. Bu siyosatning to'g'ri belgilanishi moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirishga yordam beradi, bu esa investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun juda muhimdir.

Moliyaviy hisobotlarning sifati korxonaning moliyaviy holatini aniq aks ettirishiga bog'liq. Hisob siyosati orqali tanlangan usullar va tamoyillar moliyaviy hisobotlarda ko'rsatiladigan ma'lumotlarning aniqligini va to'g'riligini ta'minlaydi. Agar hisob siyosati aniq va tushunarli bo'lsa, bu moliyaviy hisobotlarning sifatini oshiradi. Masalan, aktivlarni baholashda qo'llaniladigan usullar yoki amortizatsiya siyosati moliyaviy natijalarga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shaffoflik esa moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshiradi. Hisob siyosati orqali korxonalar qanday ma'lumotlarni taqdim etishlari, qaysi usullarni qo'llashlari va qanday tamoyillar asosida hisobot tayyorlashlarini belgilaydi. Agar hisob siyosati shaffof bo'lsa, investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar korxonaning moliyaviy holatini to'g'ri baholashlari mumkin. Bu esa o'z navbatida, korxonaning bozor qiymatini oshirishga yordam beradi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) hisob siyosatining muhim jihatlarini belgilaydi. IFRS - bu global miqyosda qabul qilingan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash standartlari bo'lib, ular korxonalar uchun hisob siyosatini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi [5]. IFRSga muvofiqlik korxonalarga xalqaro miqyosda tan olinishi va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatini beradi.

Hisob siyosati IFRSga muvofiq bo'lishi uchun bir qator talablarni bajarishi kerak. Masalan, aktivlar va passivlarni baholashda ob'ektivlik va ishonchlilikni ta'minlash zarur. Bu talablar hisob siyosatini belgilash jarayonida e'tiborga olinishi lozim. Agar korxona IFRSga muvofiq hisob siyosatini ishlab chiqsa, bu uning moliyaviy hisobotlarining sifatini oshiradi va shaffofligini ta'minlaydi. Shuningdek, xalqaro standartlarga muvofiqlik korxonalarga raqobatbardoshligini oshirishga



yordam beradi. Bugungi kunda ko'plab investorlar va kredit tashkilotlari xalqaro standartlarga muvofiq tayyorlangan moliyaviy hisobotlarni afzal ko'rishadi. Shuning uchun O'zbekiston korxonalari ham IFRSga muvofiq hisob siyosatini ishlab chiqish orqali o'z iqtisodiy faoliyatini yanada samarali olib borishlari mumkin.

Moliyaviy hisobotlar har bir korxonaning moliyaviy holatini aks ettiruvchi muhim hujjatlardir. Ular investorlar, kreditorlar, rahbarlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun zaruriy ma'lumot manbai hisoblanadi. Moliyaviy hisobotlarning to'g'ri tuzilishi va foydalanuvchilar uchun foydaliligini ta'minlashda hisob siyosati muhim rol o'ynaydi. Hisob siyosati - bu korxonaning moliyaviy operatsiyalarini ro'yhatga olish va hisobot tayyorlashda qo'llaniladigan tamoyillar, usullar va me'yorlardir [6].

Birinchidan, hisob siyosati moliyaviy hisobotlarning sifatini belgilaydi. Korxona qaysi usullarni qo'llashini tanlaganda, bu usullar moliyaviy ko'rsatkichlarga bevosita ta'sir qiladi. Masalan, aktivlarni baholashda turli usullar mavjud: tarixiy xarajat, qayta tiklash qiymati yoki adolatli qiymat. Har bir usul o'ziga xos natijalar beradi, shuning uchun korxona qaysi usulni tanlasa, hisobotning natijalari ham shunga muvofiq bo'ladi. Agar hisob siyosati aniq va izchil bo'lsa, bu moliyaviy hisobotlarning aniqligini oshiradi va foydalanuvchilarga to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Ikkinchidan, hisob siyosati shaffoflikni ta'minlaydi. Moliyaviy hisobotlar foydalanuvchilar uchun tushunarli bo'lishi kerak. Hisob siyosati orqali korxonalar qanday ma'lumotlarni taqdim etishlari, qaysi usullarni qo'llashlari va qanday tamoyillar asosida hisobot tayyorlashlarini belgilaydi. Agar hisob siyosati shaffof bo'lsa, bu investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga korxonaning moliyaviy holatini aniq baholash imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida, investorlarning ishonchini oshiradi va korxonaning bozor qiymatini oshirishga yordam beradi.

Uchinchidan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) hisob siyosatining muhim jihatlarini belgilaydi. IFRS – bu global miqyosda qabul qilingan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash standartlari bo'lib, ular korxonalar uchun hisob



siyosatini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi. IFRSga muvofiqlik korxonalarga xalqaro miqyosda tan olinishi va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatini beradi. Agar korxonalar IFRSga muvofiq hisob siyosatini ishlab chiqsa, bu ularning moliyaviy hisobotlarining sifatini oshiradi va shaffofligini ta'minlaydi.

To'rtinchidan, hisob siyosati moliyaviy hisobotlarning foydaliligini oshiradi. Foydalanuvchilar uchun moliyaviy hisobotlar nafaqat aniq raqamlarni o'z ichiga olishi kerak, balki bu raqamlarning qanday shakllanganini ham tushuntirishi lozim. Hisob siyosati orqali tayyorlangan hisobotlar foydalanuvchilarga moliyaviy natijalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Masalan, agar korxona amortizatsiya usulini tanlagan bo'lsa, bu haqda ma'lumot berilishi kerak. Bu foydalanuvchilarga korxonaning moliyaviy holatini chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

Beshinchidan, hisob siyosati moliya nazorati va audit jarayonida muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy hisobotlar audit qilinayotganda, auditorlar hisob siyosatining to'g'riligini va izchilligini tekshiradilar. Agar hisob siyosati aniq va izchil bo'lsa, bu audit jarayonini soddalashtiradi va auditorlarga to'g'ri xulosalar chiqarishga yordam beradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, hisob siyosati va moliyaviy hisobot o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik korxonaning moliyaviy holatini aks ettirishda muhim ahamiyatga ega. Hisob siyosati, korxonaning moliyaviy operatsiyalarini ro'yhatga olish va hisobot tayyorlashda qo'llaniladigan tamoyillar va usullarni belgilaydi, bu esa moliyaviy hisobotlarning sifatini, aniqligini va shaffofligini ta'minlaydi. To'g'ri belgilangan hisob siyosati orqali tayyorlangan moliyaviy hisobotlar foydalanuvchilarga aniq va ishonchli ma'lumotlarni taqdim etadi, bu esa ularga to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Shuningdek, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiqlik hisob siyosatining global miqyosda tan olinishi va investorlar ishonchini oshirishga yordam beradi. Natijada, hisob siyosati va moliyaviy hisobotlar o'rtasidagi sinergiya korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga, shaffoflikni oshirishga va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishga



xizmat qiladi. Bu bog‘liqlik nafaqat korxona ichidagi boshqaruv jarayonlari uchun, balki investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ham muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Habibjonov, Usmonjon. "O‘ZBEKISTONDA MOLIYAVIY SIYOSAT: O‘TMISHI, BUGUNI VA KELAJAGI." *Nordic_Press* 3.0003 (2024).
2. Axtamovna, Djumayeva Guzal. "XALQARO STANDARTLARGA O‘TISH SHAROITIDA IJARA BILAN BO‘G‘LIQ OPERATSIYALARNI HISOB SIYOSATIDA AKS ETTIRILISHI." *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting* 4.11 (2024): 225-228.
3. Gulizahro, To‘rayeva, et al. "Boshqaruv hisobida hisob siyosati tashkil etish." *Fan va Tadqiqot Samaralari* 2.3 (2025): 99-101.
4. O‘rmonov, N. T., and A. R. Ismailov. "Korporativ boshqaruv: prinsiplar, siyosat va amaliyot." *O‘quv qo‘llanma.–T.: Iqtisodmoliya* 254 (2019).
5. To‘rayevich, Ibragimov Aziz, and Shodiyeva AD. "O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MOLIYA TIZIMI VA UNING IQTISODIYOTIDA TUTGAN O‘RNI." *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS* 1.5 (2025): 64-75.
6. Xamrayev, Begali. "ZAMONAVIY IQTISODIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA DAVLAT MOLIYAVIY SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI." *Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения* 4.8 (2025): 67-69.